

Iz zaupljivosti, ko zvesti sluga!

Samozvanec. Rotim se, da si mogla mi
samo ti

Izmamiti iz srca to skrivnost;
Rotim se ti, da nikdar in nikjer
Ni pri popivanjih, ni pri gostijah,
Ni pri prijateljskem razgovoru,
Ni pri mučilih strašnih, ni pod nožem,
Teh težkih tajn moj jezik ne izda.

Marina. Rotiš se ti? Potem verjeti moram.
Verujem! A pri čem, lahko izvem,
Rotiš se? Ne li pri imenu Božjem,
Kakor gojenci tam pri jezuitih?
Pri časti, kakor plemeniti vitez,
Morda edino pri besedi carski
Ko carjev sin? Ni li tako? Govori!

Samozvanec (ponosno). Duh Groznega je
mene posinovil

In me Dimitrija nazval iz groba,
Okolu mene narode je zmešal,
Borisa mi kot žrtvo je določil.
Jaz carjevič sem. Dosti! Sram me je,
Da se Poljakinji ponosni plazim.
Na veke z Bogom: Igra vojn krvavih,
Usode moje velike skrbi
Že zaglušijo, upam, bol ljubezni.
Kako te bom začel sovražiti,
Kedar sramotni žar strasti preide.
Sedaj odidem: Zmaga ali smrt
V Rusiji pričakuje mojo glavo,
Če najdem častno smrt v krvavem boju,
Sramotno, ko zločinci na morišču,
Ne bodeš nikdar ti družica moja,
Ne razdeliš usode moje z mano.
Mogoče bodeš še obžalovala,
Ker si tako zavrгла svojo srečo.

Marina. Če pa prevaro drzno tvojo jaz
Pred vsemi prej še celo razodenem?

Samozvanec. Li meniš, da se tebe kaj
bojim?

Kaj bodo verovali eni ženski
Bolj kakor carjeviču Ruskemu?
Ni kralj, ni papež, ni vse plemstvo
Ne misli, če je to resnica ali laž,
Če sem Dimitrij, ali ne -- vse jedno.
Jaz sem pretveza vojn in razprtij.

To jim je ravno treba. Tebe pa,
Veruj mi, že prisilijo molčati:
Pozdrav!

Marina. Počakaj, carjevič, nazadnje
Govoril si možato, ne otročje.
To me je s tabo, knez, pomirilo.
Pozabljena naj bode tvoja naglost,
Jaz vidim spet Dimitrija. Poslušaj:
Čas je, probudi se in ne odlašaj,
Povedi svoje polke proti Ruski,
Očisti Kremelj, sedi na prestol,
Tedaj pa pošlji za ženitev slà;
A, Bog me čuje, dokler tvoja noga
Se na stopnice ne upre prestola,
Dokler ne vržeš ž njega Godunova,
Ne bom poslušala besed ljubezni. (Odide).

Samozvanec. Ne! Lažje se mi je boriti
s carjem,

In dvornega kaplana varati,
Ko z ženskami. Da bi jih vrag; moči ni:
Obvija se ti, plazi se ti zvito.
Izmuzne se iz rok, grozi in sika --
Ko kača! Nisem tresel se zastonj.
Prav malo še in bi me pogubila.
No zdaj sem sklenil. Zjutraj grem na boj.

(Pride še).

ŠE NEKAJ O CELIBATU UČITELJIC. PIŠE UČITELJICA.

Mnogo se je že govorilo o tem; eni
so za, drugi proti. In res, če stvar dobro
prerešetamo, najdemo mnogo dobrih in
zlih posledic celibata. Če pa premislimo,
da je učiteljica človek in da se človeku
naravni zakoni ne ognejo, sklepati pač
moremo, da je celibat protinaraven in torej
naravnost ovrgljiv.

Učiteljica je človek in kot tak pristo-
pen ljubezni. Naravno je, da mora o lju-
bezni misliti na možitev. Saj pa tudi nihče
ne brani stopiti učiteljici v zakon. Še celo
predstojniki se zanimajo v slučaju ljubezni
ter jo vprašajo, kaj misli. Ako misli sto-
piti v zakon, jo puste v miru, če pa tega

ni, se ve, očitno ljubkovanje ni dovoljeno. Učiteljci je torej na voljo dano stopiti v zakon, kakor vsaki drugi ženski. Ali če? Ko bi tega »če« ne bilo; kajti če stopi v zakon, odvzete so ji vse pravice, koje je vživala poprej, čeravno v nekaterih krajih še podučuje nadalje. Ona postane provizorična, čeravno je bila prej definitivna. Ona podučuje le, ako primanjkuje svobodnih učiteljic. Ona nima pravice do kvinkvenij. Ona zgubi pravico do penzije.

Zakaj mora ona vsled zakona zgubiti vse pravice? Zato ker je običaj, da se ženske obešajo možkim na vrat. Ali so res vsi možki tako močni v gmotnem in v duševnem obziru, da mora prav vsaka ženska biti odvisna od možkega? Zakaj bi moral biti vsaki možki primoran vzdrževati žensko? Če pa on, čeprav normalno razvit človek, nima telesnih ali duševnih zmožnosti, ali pa ima sicer oboje, pa ga je val življenja zanesel v nasprotno smer, v koji se gibati ne more? Ali bi ne bilo dobro, da bi mu v takih slučajih prišlo na pomoč človeško bitje, da bi ga vzdignilo? Zakaj bi naj le možki povzdignil žensko, zakaj bi ne mogla povzdigniti tudi ženska možkega? Ona se zaljubi, ljubezen ne vpraša: kdo je, kaj je? Dovolj: zaljubita se, svobodna sta oba. Mladenič je v njenih očeh okrašen sè svemi dobrimi duševnimi in telesnimi lastnostmi. A žalibog je v slabih gmotnih razmerah, ali ima službico sè slabo prihodnostjo, ali majhno, ali negotovo. Ne pride li ona v takih slučajih med dva ognja? Naj li pusti gotovo za negotovo, dobro za slabo, ali naj se odpove ljubezni? Kako vse drugače bi bilo, ko bi zamogla ona še podučevati sè vsemi pravicami. Ako ne bi imel on nič gotovega, bi imela pa ona; ako bi imel on premalo za vzdrževanje družine, bi prispevala pa tudi ona. Poročila bi se torej lahko ter lahko vzdržavala družino.

Kam bi pa šle mlade učiteljice, ko bi podučevale še kot omožene, bode marsi-

kdo opomnil. Na prvi pogled bila bi ta opomba skoro opravičena; ali če stvar globlje premislimo, spoznati moremo, da čeravno ne bi bilo to v korist posamezni učiteljici, bilo bi pa gotovo to v korist stvari sami. Tu se zopet marsikdo ne bode ujemal. Kako bi bilo v korist stvari sami, če bi se odvracevalo mlade sveže moči od podučevanja ter jih nadomeščevalo z učiteljicami, koje bi bile že kolikor toliko utrujene v službi in zraven bi še imele dolžnosti mater, sprog in gospodinj? Vse prav na prvi pogled — tudi ta opomba ni slaba, ali če še globlje premislimo, spoznamo, da je vse to krivo. Učiteljica nima opraviti z mrtvo tvarino, koji se snov precej spozna, temveč z dušo človeško, kojoj je težko spoznati. Zamore li učiteljica tako blagodejno uplivati na svoje gojence, ki jih komaj pozna po imenih in po obrazih, kakor ona, koja pozna vso notranjost posameznega gojenca? Se pa zamore v par letih spoznati notranjost posameznikov? Gotovo ne! Zamore li nova učiteljica tako blagodejno uplivati na svoje gojence, do kojih ne čuti ni nagnjenja ni ljubezni, kakor ona, ki ljubi svoje gojence? Zamore li nova učiteljica ljubiti ptuje otroke, ki jih komaj pozna? Gotovo ne! Spoznanje, ljubezen, nagnenje dobi se le sčasoma. Učiteljica je podučevala, recimo, štiri pet let v enem kraju; komaj je spoznala otroke, njih razmere, navade itd., še le sedaj jih je začela imeti rada. Še le sedaj si je pa tudi pridobila nekoliko prakse. Še le sedaj bi se nekoliko umirila, kajti po dveh, treh létih je morala iti k izpitu sposobnosti. Imela pa je tudi morda kakšno srčno razmerje. Njene misli bile so torej raztrešene; vsled tega ni se mogla dobro pripravljati na posamezne ure, pa tudi v šoli med podukom so ji misli uhajale drugam. A sedaj po štirih, petih letih bi še le začela blagodejno uplivati na svoje gojence, ker se je privadila in so se ji razmere spremenile, a sedaj jih mora zapustiti. Ona se

poroči. Pride druga, tretja, ravno tako itd. Ali ne bi bilo za stvar mnogo bolje, ko bi vse one učiteljice, koje v resnici čutijo veselje do šole in ljubezen do mladine, ostale tudi v zakonu učiteljice sè vsemi prejšnjimi pravicami?

Res, da ima soproga, mati, gospodinja preobilo skrbi. Ali to naj bi odviselo od posameznic. Hoče in more li ostati v zakonu še učiteljica naj ostane, noče ali ne more, naj se odpove. (A na vsak način naj bi bila odslovljena s primerno pokojnino). Ona, ki nima veselja do šole, malo škodi, tudi če se odpove. Vse drugače pa je s tisto, koja čuti veselje do šole in lju-bezen do mladine in ki hoče in more ostati učiteljica, pa jo odslovijo, in odvzete so ji vse pravice, koje je prej uživala, a to iz edinega vzroka, ker je stopila v zakon. Ali ni to krivica? No, saj smo vajeni videti povsod krivice napram ženskam.

Ne vem zakaj bi se morala odpovedati službi vstopivša v zakon ona, koja ima takorekoč poklic k učiteljskemu stanu. Ali morda radi nosečnosti? Prazen izgovor! Gotovo otrok ne vidi lastne matere v blagoslovljenem stanu?! Zgubi li otrok spoštovanje do matere vsled tega? Nikakor! In pa, govorimo naravnost! Gotovo se bo učiteljica znala v takih slučajih primerneje oblačiti nego priprosta žena. Sicer pa malo pozna otroški svet oni, ki misli, da gojenec zgubi spoštovanje do svojega vzgojitelja radi zunanosti. Spoštovanje, ki izhaja iz ljubezni med gojencem in vzgojiteljem, se ne zgubi drugače nego po izgubi ljubezni. Vsa zunanost je le prazna senca, koja potoma izgine. Vse drugače je pri onem učitelju, ki si pridobi takorekoč prisiljeno spoštovanje svojih učencev. Ti ga v bistvu ne spoštujejo, njemu se le zdi, da ga spoštujejo, a v resnici se ga le boje v njegovi pričujočnosti, za njim mu pa, po domače rečeno — fige kažejo. Ti iztaknejo na njem vsako še tako majhno telesno napako. Ako bi slučajno noseča učiteljica

spadala k takim vzgojiteljem, tedaj je pač gotovo najbolje zanjo in za stvar, da se odpove službi. — Nadalje bo kdo omenil, da tedaj, dokler bi bila učiteljica v blagoslovljenem stanu, naj bi v božjem imenu učiteljevala, ako se čuti razpoloženo v to in če res uživa spoštovanje in ljubezen. Toda potem, koliko dela dá majhen otrok! Ali naj mati zanemarja lastnega otroka, pa naj si služi kruh, ko je že narava sama preskrbela otroku dva, enega reditelja, družega oskrbitelja? Vse prav! A v proletarjatu? Cele dneve mora mati puščati svojega otroka brez varstva. Pri učiteljici ne bi bilo treba tega, kajti ona bi bila v najslabših slučajih in le nekatere dneve odsotna po sedem ur na dan. A tudi te ure ne bi bilo treba puščati otroka brez varstva, kajti, ako bi bil mož pri domu, bi lahko on nadzoroval otroka med tem časom. Nič smeha! Vsled tega, ne bi bil še svet narobe. Nikar misliti, da je sramota za očeta, če vzdigne otroka, če ga počedi, potolaži itd. Nikako delo ne bi smelo biti nikomur v sramoto v gotovih slučajih, najmanj pa očetu, če izhaja njegovo delo iz očetovske ljubezni. Človek se privadi vsemu. Sicer bi to bilo le v izjemnih slučajih. Vse drugače bi bilo v slučajih, če bi mož imel primerno službo. Če bi torej služila oba, gotovo bi si lahko držala pridno, vestno žensko, koji bi lahko zaupala svojo deco in gospodinjstvo. Poročena učiteljica bi torej imela v gotovih slučajih mirneje življenje nego neomožena. Imela bi lastno družino, imela obskrbnico; kar bi ji estalo časa pri gospodinjstvu in otrocih, služilo bi je le v razvedrilo. Na zadnje pa bi imela še posebna razvedrila, ko bi kam izšla sè svojim soprogom. Ne glede na nejednakopravnost ženstva in na mnenje ljudstva: kam pa hoče in kako veselje ima sam človek, ako nima primerne družbe? Na vsak način bi v ugodnih slučajih poročena, blaga, za šolo vneta učiteljica zamogla vspešneje delovati

nego svobodna. — In pa zakaj bi le ženske srednjih stanov morale biti navezane le na gospodinjstvo, materinstvo in soprogovo potrežbo, med tem ko ženske višjih in drugih slojev niso navezane na to? Dame visokih stanov izroče otroka oskrbnici. Uboga ženska pa pusti otroka doma brez varstva. Dame visokih stanov se ne pečajo z gospodinjstvom; vse to prepuste hišni oskrbnici. Uboga ženska se pa ne peča z gospodinjstvom, kajti ves dan je ni doma. Ona mora »s trebuchom za kruhom«. Visoke dame ne strežejo možu, to prepuste hišini. Ubogi mož pa mora večkrat po dokončanem težkem delu še le ogenj netiti ali druga hišna dela opravljati, če žene ni še z dela. — Če se nahaja v visokih in v nižjih stanovah ljubezen med zakonskimi, čeravno ni soproga strežnica soprogu, če se nahajajo v visokih in v nižjih slojih dobri otroci, čeravno jih mati ni nadzoruje neposredno in vedno, če se nahaja v visokih in v nižjih stanovah dobro gospodinjstvo, čeravno ne gospodinji neposredno zakonska polovica, zakaj bi se ne nahajali enaki slučajji tudi v srednjih stanovah? In pa, ali so res vsi zakoni srednjih stanov srečni, otroci dobri, vse gospodinjstvo tam vzgledno? O žal! V visokih, srednjih in v nižjih stanovah so srečni in nesrečni zakoni. V visokih, srednjih in v nižjih stanovah nahajajo se dobri in slabi otroci. V višjih, srednjih in v nižjih slojih nahaja se slabo in dobro gospodinjstvo. Iz vsega tega je razvidno, da se učiteljici godi le krivica, ko jo prisiljina odpovedati se svoji službi pod pretvezo, da ne more podučevati vsled dolžnosti zakonske žene. — Na vsak način učiteljica ne bi smela biti prisiljena odpovedati se službi vsled možitve. Če bi pa sama to zahtevala, ne bi se ji smelo delati ovir. Kajti če poroči velikega trgovca, velikega posestnika, bogatega krčmarja, visokega uradnika, čemu učiteljicati dalje, ko ima veliko premoženja, so-

prog veliko plačo, ona pa mnogo skrbi? Posebno pa, če še nima veselja do šole, niti ljubezni do malih! A vse drugače je za ono, koja bi poročila učitelja, srednjega ali malega uradnika, malega trgovca, malega posestnika, ubogega krčmarja, rokodelca itd. Preveč bi se ponižala, bo tu kdo omenil, če bi vzela rokodelca. A ljubezen ne pozna stanov. Sicer pa po splošni omiki mora postati enakopravnost med stanovi. In blaga, od svojih učencev ljubljena in spoštovana učiteljica ne bi izgubila prav nič na svoji časti, ko bi poročila blagega, obče spoštovanega človeka, in bodi si že krojač, mizar, čevljar ali krčmar. Marsikdo se bo se o tem namuznil, ali to nič ne de. Socijalno vprašanje bode gotovo prej ali slej rešeno v tem smislu. Ne da bo uradnik kopal, kmet pisal, čevljar slikal, umetnik šival, dekla sedela, gospodinja pomivala, temveč da ne bo človek vsled stanu preziran. Ali to le mimo-grede. — Vrnimo se k stvari. Omožena učiteljica bi torej ravno tako, ali še vspešnejše delovala, nego svobodna, ako ima veselja in nagnjenja do šole. Tu se bode oglasila večina učiteljic, koje doreko: Komaj čakam, da se poročim, da pustim šolo, pa da bi še potem podučevala! Oh, ne, ne! In pa da bi se mož zanašal na mojo službo! Da bi ga morala še rediti on pa da bi postopal! Prišedša trudna iz šole, da bi mu morala še streči, in kopa otrok, da bi jokala krog mene! Potem pa še dekli ukazovati: naredi to, naredi ono. Oh, to bi bilo življenje, da bi človek moral znoreti. No, tudi to bi se le izjemno godilo. Ali če premislimo, da je učiteljica sedaj preveč uprežena v šoli, ker se zahteva preveč od malih, ter je ona vsled tega preveč utrujena, spoznati pač moramo, da v ugodnejših učiteljskih razmerah ne bi prihajala iz šole skrajno izmučena. V ugodnejših družinskih razmerah pa ne bi soprog zahteval postrežbe od svoje soproge, temveč bi še on njej postregel. Če

bi pa tudi on prihajal izmučen iz ene ali druge službe domov, bi pa gotovo lahko vzdržavala eno ali več žensk v lastno postrežbo in v varstvo in potrežbo otrok. Se ve da, poročena učiteljica s prenapolnjeno šolo, pod vodstvom strogega, pedantnega, morda nevestnega učitelja prihajala bi iz šole skrajno izmučena. A to se godi tudi svobodni učiteljici. Rekel bo kdo: Poročena učiteljica ne bo doma našla miru; tu mož, tam otroci, pa še dekla, jo bodo nadlegovali. Svobodna ima vsaj doma mir. Mir, mir! A kjer so domače sitnosti, so tudi domača razvedrila. Svobodna ne najde doma sitnosti, pa tudi ne razvedril. Sama mora prenašati vsa gorja. »Gorje, mu kdor v nesreči biva sam, a srečen ni, kdor srečo uživa sam«. Sicer pa, kar se tiče družinskih sitnosti, kaj bi pa mogel reči kak učitelj, ko pride ves utrujen in izmučen iz šole, pa najde doma kako prav sitno čudno, nervozno, ljubosumno zakonsko polovico ter kopo otrok krog sebe? Če tedaj učitelj z vsemi družinskimi, zakonskimi, očetovskimi dolžnostimi zamore vsepšno delovati v šoli, ako je učitelj po poklicu, zakaj ne bi mogla učiteljica ravno isto, če je učiteljica po poklicu! Blaga, vestna učiteljica po poklicu bo tedaj vsepšno delovala v šoli, bodi si že svobodna ali poročena. Vsled tega poroka ne bi smela biti ovira učiteljevanju ženske, ako je ženska poklicana v to.

VEČERNE URE. UTVA. TRST.

III.

Objema noč sanjava zemljo
in siplje mir na vse stvari;
le od trepalnic mojih težkih
sen beži.

Ni v srcu mojem več pokoja,
duh mi nemiren bega krog
in tebe išče, tebe angelj
temnook,

Božaje čelo ti obkroža,
ljubezen čisto dihajoč,
ko svet pokoj na zemljo siplje
tiha noč.

ZDRAVSTVIJ! UTVA. TRST.

Za morjem solčna glorja vgaša,
na nebu zvezde se bleste;
na oljki slavec se oglašja,
a v meni oži se srcè.

Okrog pasu mi roko deni,
da ti na prsi dem glavo
tako, mehko se me okleni,
saj vzameva nocoj slovo.

Oči in čelo, ustni moji
nocoj, nocoj mi poljubuj;
ko me ne bo v bližini tvoji,
ne zabi me nikâr. Zdravstvuj!

ŠOLSKA IKONA.

SRBSKI SPISAL DR. LAZA K. LAZAREVIĆ.
PREVELA I. IN F. KLEMENČIČ.

(Nadaljevanje.)

III.

Bila je nedelja popoldne. Ljudstvo se je zbralo pri znamenju. Iznesli so iz sodnice mizo, poleg nje je stala dolga klop in nekoliko tronogih stolcev. Starejši ljudje in pop so se vseli, pa se razgovarjajo o tem in onem, a mladina pleše in se razveseljuje.

Po cesti proti naši vasi pa se pelje voz in v njem gospodski človek. Malo čuden na prvi pogled. Na glavi mu je širok slamnat klobuk z rdečim trakom. Izpod klobuka mu padajo rjavi lasje na čelo. Goste obrvi se skoro dotikajo, a med njimi je globoka guba, ki se tudi tedaj ne poravnava, kedar si gospod klobuk potisne nazaj ter si z robcem briše znoj s čela. Mora biti, da se je ž njo narodil. Ona je v čudnem nasprotju z mladim licem, sredi katerega sedi malo sključen nos, a pod njim majhni gosti brčići, ki si jih je on